

Till vänster boken Den stora barnevakueringen 1939–1945 där Irja Olsson medverkar. Till höger: Irja Olsson förlänas förtjänstkorset av Republiken Finlands president genom ambassadör Liisa Talonpoika. Fotot är taget i samband med ceremonin på Finlands ambassad i Stockholm av J C Evansson.

Finlands Vita Ros-orden till Irja Olsson

I Arkiv Gävleborg ingår journalisten och författaren Irja Olssons personarkiv. Arkivet berättar de finska krigsbarnens historia. År 2021 förlänades Irja Olsson förtjänstkorset av Finlands Vita Ros-orden, som ett tack för hennes värdefulla insatser för relationerna mellan Sverige och Finland under många år. Arbetet för krigsbarnen är en viktig del i hennes livsverk, som på detta sätt lyfts fram. Denna orden anses vara Finlands främsta.

Irja Olsson har genom sitt författarskap, engagemang i föreningar, sin utbildningsverksamhet och sina radio-program gett röst åt Sverige-finnar och finska krigsbarn. Kontakter och samtal i Riksförbundet för Finska Krigsbarn och dess lokalförening Gävle-Dala har löst många knutar och fått människor att dela med sig av sina erfarenheter. I familjer, där barn evakuerats till Sverige under världskriget, har det ibland uppstått en tystnadskultur. "Jag visste inte att min bästa vän också var ett krigsbarn", berättar Irja Olsson.

Irja Olsson vistades i Sverige och hos fosterfamiljen i Hofors under ett halvår. Den stora barnevakueringen skedde av omtanke för barnen, men samtidigt fanns många praktiska skäl; kvinnor i Finland behövdes i yrkes-

livet. Det talades om att det var så fint i Sverige. Där fanns vackra kläder, snälla människor. "Som en saga, och sagor tyckte man om", säger Irja Olsson.

När barnen återvände hem till det då krigshärjade Finland uppstod ett slags motsatsförhållande. Relationerna till föräldrarna hade ofta förändrats. Irja Olsson minns själv inte hur det var att komma tillbaka. "Det enda jag minns är oron över att min lillasyster inte fick följa med." Det dröjde flera år innan lillasystern återförenades med sin familj i Finland, och då kunde hon inte längre förstå det finska språket. Att fosterföräldrarna många gånger ville behålla sina fosterbarn står klart. Det ledde inte sällan till utdragna processer och upprivande separationer.

Irja Olsson återvände till Sverige på 1950-talet. Beslutet att inte resa tillbaka till Finland fattade hon mittemot järnvägsstationen i Gävle och den vackert dekorerade julgranen på Centralplan, just som hon skulle sända ett telegram om återresan till sin far. "Jag kände en sådan trygghet, jag kände: här vill jag stanna."

Läs mer om Irja Olsson och hennes personarkiv i ArkivXet nr 3 2020!